

## ROMŠTINA A OSTATNÍ „DOMSKÉ“ JAZYKY

Dialektologie a dějiny romštiny, 22. 3. 2007

Michael Beníšek

### 1. Původ dómů

*rom* < \**řom* < *dom* < *domba-*

#### Etymologie

Původní význam slova *domba-* asi „bubeník“ (souvisí s označeními bubnů: *āḍambara-*, *ḍamaru-*, *ḍimbima-*), **mundský původ** (příbuzná slova v dnešních mundských jaz., hudební terminologie sanskrtu z větší části přejata z mundských jazyků); obdoba vzniku slova párja: tam. *paraiyan* „bubeník“ ← *parai* „buben“

- **dómbové** doložení v literatuře od 6. stol. jako **potulní hudebníci** (Varāhamihira: *Bṛhatsaṃhitā*)
  - **ādivāsíjové**<sup>1</sup> („původní obyvatelé“, aboridžinci) buď drávidského (Grierson) anebo mundského (Vekerdi) původu
  - integrace do hinduistické kastovní společnosti relativně pozdní (nepatří do žádné varny, výrazné sociokulturní odlišnosti, antropologické rozdíly od okolí), tudíž i **jazyková asimilace** (ztráta ancestrálního jaz., přijetí indoárijského) možná pozdní (během stredoindického období)
- Grierson 1922: původně drávidské kmenové společenství z oblasti Vindhje (pohoří ve střední Indii oddělující ganžsko-jamunskou nížinu od Dakšinu, ve starověku kraj nehinduizovaných etnik; svědectví staroindické literatury)

! **drávidské jazyky** nejsou v Indii autochtonní (šířily se ze severozápadu jako jaz. indoevr.) nejstarší **mundské jazyky** (austroasijská rodina), dnes hlavně východní Indie (santálština), zbytky i ve střední Indii (korku), vliv na indoárijské jazyky i na severozápadě (již védština, substrát až ve vých. Afghánistánu), kulturní paralely mezi dnešními mundskými kmeny a „nevarnovními“ hind. kastami (kupování nevěst...)

### 2. Sociolekty dómů v Indii

Census 1911: 1 054 336

- široký severoindický nížinný pás lemující Himálaj (Karákóram, Kašmír – Bengálsko, Ásám)

*dom*, *domrā*, *ḍūm*, *ḍūmb...*

*magahiyā dom*, *hariščanni dom*, *dom mīrāsī*, *šilpkar dom*, *bānsphor...*

- výrazné sociokulturní paralely mezi dómy a jinými „nevarnovními“ společenstvími, kolektivní odlišnost od ostatních kast (sánsíjové, natové, kandžarové... obvykle s dómy asociováni)

---

<sup>1</sup> *ādivāsīn-* (nominativ *ādivāsī*) je až novodobé označení ze sanskrtu.

x odlišnosti mezi různými dómskými skupinami v jednotlivých částech severní Indie

- obvykle mluví jazykem toho kraje, ve kterém se dlouhodobě pohybují, kočovné skupiny si však zachovávají i jazyky původního kraje (bilingvismus), po čase se asimilují, mohou si však zachovávat rysy původnějšího jazyka
- někdy nářeční odchylky
- sociolingvistické zvláštnosti: pojmy manžel – manželka se vyjadřují socionymy (kastovními jmény), silná **dichotomie my x oni**: mohou se odlišovat děti, domy, vesnice atd.

## Argoty

- umělé slangy založené na mateřském jazyce
- zasahují pouze lexikum,
- užití jen ve specifických situacích, záměrná nesrozumitelnost, snaha o utajení obsahu komunikace
- učí se je až v pozdějším věku
- posunuté významy slov
- záměrně pozměňované tvary (přesmyčky hlásek i celých slabik, substituce hlásek, připojování smyšlených sufixů/ prefixů atd.)
- částečně vlastní lexikum přejaté z různých zdrojů (indických jazyků, ale i arabštiny, perštiny atd.)
- strukturní paralely s argoty v Evropě

Určité procento vlastních slov s nejasnou etymologií a nevyskytujících se v jazyce okolního obyvatelstva:

některá slova společná řadě skupin s podobným sociokulturním profilem v různých částech sev. Indie:

### **- označení usedlého zemědělce, příslušníka cizí kasty:**

sánsí *kadždžá*, naťi *kadžá* „zemědělec, držitel půdy“, dom magahijá (Bihár) *kadžvá* „zemědělec“, kandžarí *kándžaró*, *kadžaró* „muž“; srov. rom. **gadžo**

etymologie nejčast. < střeí. \**gajjha*-<sup>2</sup> [gadždžha] < sti. *gārhya*- „domácí“ (← *gr̥ha*- dům), ale proč jen v těchto dialektech?

Kostić (ILRC Praha 1996) *gadžo* < *grāmaja*- „vesničan“ hláskově neodpovídá (-j- > 0; srov. *rājā* [rádžá] > střeí. *rāā* > *raj*; rom. *dž* < střeí. *jj* [dždž] *lajjá* > *ladž*)

možná neindoevropské slovo (naznačil už Grierson: 1922: 96)

- dále srov. též **označení psa** (rom. *džukeľ*):

sánsí *čhúkaľ*, kandžarí *džhúnkil* (Sitapur), *džhúkal* (Kirkpatrick), mjánwálé *džhukélá* atd. Ve spisovných jazycích se opět slovo nevyskytuje, CDIAL nezaznamenává vůbec, asi však souvisí s ozn. psa v sanskrtských lexikografických spisech *jakuṭa*- [džakuta], další etymologie nejasná (Mayrhofer).

---

<sup>2</sup> Středoiindické \**gajjha*- by však v romštině muselo dát \**khadžo*

### 3. Jazyk dumáki

Vlastní jazyk dómů, kterým už nemluví žádná jiná komunita, objeven ve 30. letech D. L. R. Lorimerem Historický region **Hunza** (údolí řeky Hunza a jejího levého přítoku Nagar) v **pohoří Karákóram** na severozápadě Indického subkontinentu jižně od Vakhánského výběžku (do pol. 20. stol ekonomicky a fakticky i politicky nezávislá oblast, dnes politicky sporné území spravované Pákistánem), těžko přístupný vysokohorský kraj

Okolní obyvatelstvo mluví neindoevr. jazykem burušaskí (izolát, snad pův. obyvatelstvo oblasti)

#### Dómové v Hunze:

počet: cca 330 osob ve 30. letech (Lorimer); 1989: 500 mluvčích (ETHNOLOGUE)

- endogamie, skupinová jednota

- bilingvismus dumáki – burušaskí (ženy ve 30. letech údajně jen dumáki), dnes též urdština; dómové v úzkém kontaktu s mluvčími jiných jazyků než burušaskí (např. jaz. šina) dumáki nemluví

- **hudebníci a kováři** (oblastní monopol), drobné zemědělství pro vlastní potřebu, některé rody do pol. 20. stol. pracovaly ve službách místního „míra“ (panovníka)

Podle vlastní tradice i jazyk. indicí přišli do Hunzy z Kašmíru přes Baltistán (asi v 17.–18. stol.)

#### Dumáki

sg. *dom*, pl. *doma*

jazyk: *dumāki bāṣ*

(Burušové: *bērits*, pl. *bēričo*, *berišaski bāṣ*)

**indoárijský jazyk**, podle většiny badatelů „nedardský“ (Lorimer, Turner, Edelman, Schmid), podle současnějších autorit (Masica) však dumáki je dardský jazyk (souvisí se změnou chápání pojmu „dardské jazyky“), Ethnologue považuje dumáki za dialekt jazyka šina

- fonologie je blízká jazyku šina (ale i burušaskí): retroflexní kons. vč. sykavek a afrikát, neznělé aspiráty

- (novo)indoárijská morfologie a syntax

- lexikum:

Lorimer: zákl. slovní zásoba (611 slov): 25% burušaskí, 25% šina, 50% vlastní indoárijská slova (obecná nebo sdílená s různými novind. jazyky: západopahárskými jazyky, gúdžarštinou, dialekty kašmírštiny, jinými dardskými jaz...)

- užší příbuznost s romštinou nebyla nikdy prokázána, ačkoliv se ji několik badatelů snažilo neúspěšně naznačit (Lesný)

#### 4. Domárština

<http://www.domresearchcenter.com/>

časopis Kuri

##### **indoárijský jazyk tradičně itinerantních komunit na Blízkém východě;**

- doložen od 19. století z různých částí západní Asie a severní Afriky většinou jen jako seznam slov (mnohdy jen zdroj lexika pro etnolekty místních jazyků: arabštiny, ale i např. kurdštiny)
- poprvé zevrubně popsán na poč. 20. stol. na základě dialektu kočovných kovářů Palestiny Macalisterem (1914), v současnosti Matras 1999 (Jeruzalém)
- v současnosti Palestina (západní břeh Jordánu i Gaza), Izrael, Jordánsko, Libanon, Sýrie
- rozlišují se dvě nářeční skupiny (Matras):

**severní domárské variety** (Sýrie, vých. Anatolie) x **jižní domárské variety** (Libanon, Palestina)  
(odlišné sady demonstrativ, reflexiv; spona)

Muvčí tradičně provozovatelé hudebních a zábavních vystoupení, akrobaté, kováři známí pod různými jmény: **Nawar** (sg. *Nūrī*) (← ar. *nār* „ohněn“); **Zott** (← ni. *jāṭ*); **Karači** (tur. „černý muž“ nebo podle íránského města Karač) východní Anatolie, Zakavkazí, Írán; **Kurbatī** severní Sýrie; **Mitrip** (← arab. „hudebník“), kurdsky mluvící ve vých. Turecku; **Bahlawān** (pers. *pahlavān* „akrobat“) sev. Afrika; souhrnně označováni jako *Gypsies*

! ale ne všichni *Gypsies* v záp. Asii a sev. Africe mluví nebo kdy mluvili domársky

(např. Halabové v Egyptě a Súdánu jsou patrně místního původu a v jejich argotu nejsou ani stopy domárské slovní zásoby, Zargarové v severozápadním Íránu jsou zase Romové mluvící balkánským dialektem romštiny atd.)

Dómské komunity, které si zachovaly svůj etnický jazyk, používají k vlastní sebeidentifikaci slova *dōm*

##### **Jazyk palestinských Dómů:**

sg. *dōm*, pl. *dōme* (f.sg. *dōmiya*, pl. *dōmiye*)

jazyk: *dōmāril dōmari*

Hlavní kontaktní jazyk: palestinský dialekt arabštiny, v minulosti též kurdština a turečtina

**Fonologie:** postupně se připodobňující arabské (přejímání arabských slov bez adaptace vlastní fonologické struktury, pronikání nepůvodních pro arabštinu typických fonémů i do pův. slov)  
opozice vokálové kvantity

vývoj paralelní s palestinskou arabštinou: např. tendence ke ztrátě okluze afrikát:

*džib* alternuje s *žib* „jazyk“; *šōnī* < *čōnī* „dívka“

Přízvuk strukturně podobný původnímu romskému (poslední slabika lexému, sufix rodu a čísla jmen, osoby sloves)

**Morfosyntax:** indoárijské jádro strukturně podobné romskému

Jméno:

nepřímý kmen: *-as-* sg. m., *-ya-/ yē-* sg.f., *-an-* pl. m. i f.

podobně jako v romštině funguje nepřímý kmen i jako akuzativní marker, ovšem pouze určitých/ konkretizovaných jmen (životných i neživotných):

*biddī šrīkam mana*

„Chci koupit (nějaký) chléb“ (*mana* nom.)

*tomis manas*

„Dal jsem mu (konkrétní) chleba“ (*manas* ak.)

aglutinativní pádové markery (z původních postpozic)

dativ *-ta* (kontakt, cíl pohybu, umístění, ale „neobsaženost“ v něčem)

lokativ *-ma* (místní určení, obsaženost uvnitř něčeho)

benefaktiv *-ke*

sociativ *-san*

ablativ *-kī* (zdroj, příčina, obecný předložkový pád, též pád přívl., srov. něm. *von*)

*kury-os kažž-as-kī*

dosl. „Jeho dům od nedómského muže“

„Dům nedóma“

posesivní flexe:

existence zvláštních pronominálních sufixů nahrazujících přivlastňovací zájmena (z jejichž enklitických forem se vyvinuly)

|            |                   |                   |             |
|------------|-------------------|-------------------|-------------|
| „můj dům“  | <i>kury-om</i>    | <i>kury-ēm</i>    | „mé domy“   |
| „tvůj dům“ | <i>kury-or</i>    | <i>kury-ēr</i>    | „tvé domy“  |
| jeho dům   | <i>kury-os</i>    | <i>kury-ēs</i>    | „jeho domy“ |
| „naš dům“  | <i>kury-om-an</i> | <i>kury-ēm-an</i> | „naše domy“ |

atd.

Existují též jejich nepřímé tvary (*kury-im-kī* „z mého domu“)

předložky přejaté z arabštiny

Neexistuje pádová shoda adjektiv a demonstrativ se substantivem

Sloveso

podobně jako romština: rozlišování imperfektiva (Matras: progresiv): přezens, imperfektum a subjunktiv (< střei. flektivní systém) a perfektiva (< střei. minulé pasivní participia)

Ukázka imperfektivní flexe:

*nan-*, přinést:

|               |                  |
|---------------|------------------|
| <i>nan-am</i> | <i>nan-an</i>    |
| <i>nan-ēk</i> | <i>nan-as</i>    |
| <i>nan-ar</i> | <i>nan-a(n)d</i> |

prézens: *nan-am-i* „nesu“, imperfektum *nan-am-a* „nesl jsem“

Podle Matrase slov. konc. osoby a čísla jsou kognáty romských koncovek a tudíž dědictvím středoindických

x podle Turnera pouze 3. os. sg. i pl.; zbytek pozůstatky nějakých pronominálních enklitik

slovesné sufixy objektu: *lah-am-r-i* (vidět-1.SG.-2.SG-préz.) „Vidím tě“

perfektivum: *ga-r-om* „odešel jsem“, *kar-d-om* „udělal jsem“ (srov. rom. *ge-ľ-om*, *ker-d'-om*)

syntetické pasivum v domárštině -y-: *nan-y-ar-i* „je odnášen“ < střei. *-īa-* (srov. střei. *pucch-īa-dī* „je dotazován“) (x romština nezachovala)

Slovesa přejatá z arabštiny: adaptační marker -k- (tranzitivní slov. < *kar-* „dělat“; např. *štrí-k-am-i* „kupuji“) nebo -(h)o- (intransitivní < *ho-* „být“ PPT *hr-*; např. *skunna-hr-om* „bydlel jsem“)

modální, pomocná slovesa přejatá z arabštiny i s arabskými flektivními kategoriemi (*biddī* „chci“, *lāzim* „muset“...)

### Vztah domárštiny k romštině:

#### 1. fonologie

**MA > dom. M** (rom. TA):

*bār* „bratr“ < střei. *bhādā* (rom. *phra*)

*bēn* „sestra“ < střei. *bhaiṇī* (rom. *phen*)

*dow-* „umývat“ < střei. *dho-* < sti. *dhāv-* (rom. *thov-*)

*gas* „tráva“ < střei. sti. *ghāsa-* (rom. *khas* „seno“)

Vývoj retroflexních okluziv komplikovanější než v romštině:

*ḍ-* > *d-*: *ḍomba-* > *dōm*

*-ḍ-* > *-r-*: *kuḍī* > *kuri*

*-ṭṭ-* > *-ṭ(-)*: *peṭṭa-* > *pēt*

*-ṇḍ-* > *-n-*: *āṇḍa-* > *ana*, *maṇḍaka* > *mana* (ale ne *pāṇḍu* > *pnara*)

## 2. lexikum:

Řada sdílených původních slov:

*džuvir* „žena“ < sti. *yuvatī* (rom. *džuveľ*, *džuvíľ*)

*gír* „máslo“ < stře. *ghida* < sti. *ghṛta* „přepuštěné máslo“ (rom. *khiľ*)

*kadždža* „nedómský muž“ (rom. *gadžo*)

*mana* „chléb“ < sti. *maṇḍaka* (rom. *manro*)

*pranal pnara* „bílý“ < sti. *pāṇḍu* (rom. *parno*)

*wuda* „starý muž“ < stře. *vuḍḍha* (rom. *phuro*)

někdy i sdílené přejímky:

*dāy* „matka“ ← kurd. *dāē* (též rom. *daj*) – mohlo však být přejato nezávisle

ve skutečnosti **většinu fránských přejímek romština a domárština nesdílí** (viz Hancock 1995)

Za některá domárská indoárijská slova má romština indoárijská slova etymologicky nepříbuzná:

*bī* „bát se“ < sti. *bhī* (x rom. *dar* < stře. *dāra*-)

*dīr* „dcera“ < stře. *dhīdā* (< sti. *duhitā*)

*putur* (obl. *putr-as*) „syn“ < sti. *putra*

*kam* „práce“ < stře. *kamma* < sti. *karman* „čin, konání“ (hin. *kām* „práce“) (x rom. *but'i* < stře. *vutti*-)

*kir* „mléko“ < stře. *khīra* < sti. *kṣīra* (x rom. *thud* < stře. *duddha*-)

*kuri* „dům“ < stře. *kuḍī* < sti. *kuṭī* „chýše“ (x rom. *kher* < stře. *ghara*-)

Někdy mají kognáty v obou jazycích odlišný význam odkazující k indoárijské diferenciaci:

*tilla* „velký“ < sti. *sthūla* (nep. *ṭhūlo* „velký“) vs. rom. *thulo* „tlustý, drsný“ (sti. *sthūla* mělo všechny tyto významy)

## 3. Morfologie:

konc. NOM.SG.M. dom. -a vs. rom. -o (srov. hin., pandž. -a vs. rádž., sindh., nep. -o)

(srov. *kadždža* vs. *gadžo*)

Domárština s romštinou sdílí i některé inovace v rámci indoárijstiny omezené jen na tyto dva jazyky:

- podobná sada perfektivních koncovek (dom.: 1.SG. -om, 2.SG. -or, 3.SG. -a/-ī, 3.PL. -e; rom. -om, -a/, intr. -o/-ī, -e)

- podobné strukturování imperfekta (marker situačního oddělení připojovaný ke konc. osoby a čísla: rom. \*-asi dom. -a < ?)

většina sdílených inovací je však předpověditelná, daná přirozeným jazykovým vývojem (např.

aglutinace postpozic)

Dnešní převládající názor (vyslovil již Turner 1926): **romština a domárština jsou dva různé indoárijské jazyky**, jejichž vzájemná diferenciacie jde až na indickou půdu (= příbuznost není užší

než daná příslušnost ke společné genealogické jednotce), oba jazyky však **mohly být na indické a ve velmi raném období i mimoindické půdě ve vzájemném kontaktu** a prodělávat obdobný vývoj

## 5. Lomavrenština

Dialekt (etnolekt) arménštiny, obdoba pararomštin

**smíšený jazyk:** morfologie a syntax arménská, lexikum (z větší části) ze zaniklého indoárijského jaz. fonologie plně přizpůsobená arménštině

dnes většina v Ázerbajdžánu, jen malá část v Arménii (50 mluvčích v roce 2004 podle ETHNOLOGUE) a údajně i ve východním Turecku a Sýrii

okolnímu obyvatelstvu známí jako **Boša**, sami si říkají **Lom**

*lom* < \*\**dom* < \**ḍom* < *ḍomba*-

(zdá se, že lom. / se vyvinulo z alveodentálního *d* a ne přímo z retroflexního *ḍ*: srov. např. *leval* „bůh“ < stře. *devadā* < sti. *devatā*; *lui* „dva“ < stře. *duve*, rom. nep. *duj*; pro vývoj retroflexního *ḍ* srov. též lom. *anlu* „vejce“ < sti. *āṇḍa*-)

*lomavren* „lomský, cikánský“ (-*ren* arm. sufix: srov. arm. *hayeren* „arménský“)

v minulosti polokočovní (dnes?); košíkáři, výrobci sít, rohoží, pomocné práce na vesnicích, někteří předvádějí opice, medvědy

Gramatickou strukturu původního indoárijského jazyka Lomů (zdrojového jazyka lomavrenského lexika) již nelze zjistit, částečně můžeme získat ze slovní zásoby představu o fonologii a lexiku.

### Vztah k romštině:

1. Romština a lomavrenština sdílejí změnu **MA > TA**:

lom. *khar* „dům“ < stře. *ghara*- (rom. *kher*)

lom. *phal* „bratr“ < stře. *bhādā* (rom. *phral* < sti. *bhrātā*)

ale v obou jazycích muselo k této změně dojít **nezávisle na sobě**:

lom. *luth* „mléko“ < stře. *duddha*- zatímco rom. *thud* (< \**dhudda*- < stře. *duddha*-)

lom. *banth*- „vázat“ < stře. *bandh*- zatímco rom. *phand*- (< \**bhand*- < *bandh*-)

(v romštině došlo nejprve k transferu aspirace a až poté ke ztrátě znělosti; v lomavrenštině nikdy k žádnému přesunu aspirace nedošlo)

v obou jazycích však patrně jde o **vliv arménštiny** (protoromská ztráta znělosti aspirát je pozdní)

2. Lomavrenština se nepodílela na protoromské změně *a > e* v otevřených slabikách

srov. lom. *leval* < *devadā* vs. rom. *devel*

lom. *las* „deset“ < sti. *daśa* vs. rom. *deś*

lom. *khar* „dům“ < stře. *ghara*

3. Přejímky z íránských jazyků jsou v obou jazycích různé

lom. *asb* „kůň“ ← pers. *asb*

lom. *sib* „jablko“ ← kurd. *seb*

**= v době vývoje protoromštiny musela „lomština“ existovat jako nezávislý jazyk**

Diferenciace se však zdá jít až na indickou půdu:

4. Lomavrenština vykazuje **pokročilejší stav vývoje indoárijského hláskosloví** tam, kde romština zachovává starší stav (zvl. v oblasti sykavek):

- lom. vykazuje středoindický reflex *s* staroindických sykavek *ś*, *ṣ*, *s*, zatímco rom. rozeznává palatální (< *ś*, *ṣ*) a alveodentální sykavku (< *s*):

sti. *trīśūla* „trojzubec“ > stře. *\*trīśūla* (dol. *tīśūla*-) > lom. *təresul* „kostel“ vs. rom. *triśul* „kříž“

sti. *mānuṣa* > stře. *mānusa* > lom. *manus* vs. rom. *manuś* „člověk“

(sti. *supta* > stře. *sutta* > lom. *sut-av*, rom. *suto* „spící“)

- romština neasimilovala staroindické konsonantní skupiny *-st(-)* *-ṣt(-)* < sti. *-st(h)-*, *-ṣt(h)-*:

rom. *vast* < sti. *hasta*

zatímco lomavrenština navazuje na středoindické asimilace:

*hath* < stře. *hattha* (hin. *hāth*)

5. lomavr. na rozdíl od rom. zachovala sti. a stře. ***v-* v opozici vůči *b-***:

stře. *vāla* > lom. *val-in* „vlas“ vs. rom. *bal*

stře. *vikkīn* > lom. *vəgn-* „prodat“ vs. rom. *bikin-*

srov. též lom. *ves-* „sedět“ a rom. *beś-* (< sti. *upa* + *viś-*)

lom. *vorov* „velký“ vs. rom. *baro* (srov. pandž. *vaḍḍā* vs. hin. *barā*)

(stře. *bahu* > lom. *buhu* „mnoho“)

6. Lomavrenská slovní zásoba zachovala některá **indoárijská slova nedoložená v romštině**:

*panth* „cesta“ < sti. *panthan-*

*džudž* „válka, boj“ < stře. *jujjha-* [džudžha] < sti. *yudhya-*

*tel* „olej“ < stře. *tella* < sti. *taila-* „sezamový olej“

Pro všechna tato slova většina romských dialektů používá evropských přejímek, jež patrně nahradily původní kognáty těchto slov (např. *drom* ← řeč. atd.), to však neplatí např. pro následující:

lom. *kam* „práce“ < stře. *kamma-* < sti. *karman-* „čin, konání“ (rom. *buti* < stře. *vutti-*)

lom. *sis* „hlava“ < stře. *sisṣa-* < sti. *śīṣa-* (rom. *šero* < sti. *śiras-*)

lom. *džun-ak* „dítě“ < stře. *juvāṇa-* [džu-] < sti. *yuvan-* „mladý“

lom. *əranth-* „vařit“ < stře. *randh-*

lom. *mihil* „podmáslí“ < stře. *mahida-* < sti. *mathita-* „zamíchaný, stloukaný“ (při výrobě podmáslí)

### Povinná literatura

MATRAS, Y. in press. Domari. In: Brown, Keith (ed.): *Encyclopedia of Languages and Linguistics*. Elsevier, Oxford.

MATRAS, Y.: *Romani. A Linguistic Introduction*. Cambridge 2002, p. 14–18 a 45–48.

MATRAS, Y. 1999. The state of present-day Domari in Jerusalem. *Mediterranean Language Review*, 11, 1–58 (povinně kap. 1, 2 a 10; zbytek doporučený)

### Doporučená literatura

BENÍŠEK, M. 2006. Ke kořenům slova ROM. *Romano džaniben*, jevend 2006: 9–27.

BORETZKY, N. 1995. Armenisches im Zigeunerischen (Romani und Lomavren). *Indogermanische Forschungen*, 100: 137–155.

BRIGGS, G. W. 1953. *The Ďoms and their near Relations*. Mysore: Wesley Press.

BROWN, I. 1928. Roms are Doms. *Journal of the Gypsy Lore Society*, Third Series, Vol. VII.: 170–177.

GRIERSON, G. A. [1922] 1968. *Linguistic Survey of India. Vol. XI. Gipsy Languages*. Delhi: Motilal Banarsidass.

FINCK, F. N. 1907a. Die Grundzüge des armenisch-zigeunerischen Sprachbaus. *Journal of the Gypsy Lore Society*, New Series, 1: 34–60.

FINCK, F. N. 1907b. *Die Sprache der armenischen Zigeuner*. St. Petersburg: Kaiserliche Akademie der Wissenschaften.

HANCOCK, I. 1995. On the migration and affiliation of the Ďōmba: Iranian words in Rom, Lom and Dom Gypsy. In: Matras ed. *Romani in contact*. Amsterdam: Benjamins: 25–51.

KUIPER, F. B. J. 1948. *Proto-Munda Words in Sanskrit*. Amsterdam: N.V. Noord-Hollandsche Uitgevers Maatschappij.

LEHMANN – HAUPT, C. F. F. 1913–14. Die Zahlwörter der Zigeuner von Van in Ostarmenien. *Journal of the Gypsy Lore Society*, New Series, Vol. VII: 104–111.

LEHMANN – HAUPT, C. F. F. 1928. Beiträge zur Kenntnis der Bôscha. *Journal of the Gypsy Lore Society*, Third Series, Vol. VII: 184–195.

LESNÝ, V. 1941. Die Zigeuner sind ursprünglich die indischen Ďôms. Randglossen zu Lorimers Buch „The Ďumāki Language“. *Archiv Orientální*, 12: 121–127.

LORIMER, D. L. R. 1939. *The Ďumāki Language. Outlines of the Speech of the Ďoma, or Bērīcho, of Hunza*. Nijmegen: Dekker & van de Vegt N. V.

MACALISTER, R. A. S. 1914. *The language of the Nawar of Zutt, the nomad smiths of Palestine*. (Gypsy Lore Society Monographs 3). London: Edinburgh University Press.

POTT, A. F. 1846. Über die Sprache der Zigeuner in Syrien. *Zeitschrift für die Wissenschaft der Sprache* 1: 175–186.

VEKERDI, J. 1981. On the social prehistory of the Gypsies. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* XXXV: 243–254.